

Обставини справи

Справа стосувалася відмови національних судів у задоволенні заяви як винятку із правила застосування строку, встановленого в національному законодавстві, для подачі позову про встановлення факту батьківства (один рік із моменту досягнення повноліття) і подальшого відхилення позову про внесення інформації щодо встановлення зв'язку заявниці з біологічним батьком до реєстру актів цивільного стану. Заявниця скаржилася на те, що органи влади не визнали наявності «вагомої причини» недотримання встановленого законом строку, і у зв'язку із цим стверджувала про порушення її права на повагу до приватного і сімейного життя.

Після народження заявниці в 1964 році дані про неї було внесено до реєстру народжень як дитини, батько якої невідомий, і поміщено під опіку органу опіки і піклування з метою встановлення батьківства. Її виховували бабуся і дідусь до серпня 1967 року. Потім вона була поміщена до спеціалізованої установи до досягнення нею повноліття у 1984 році.

В 1965 році заявниця та її мати ініціювали провадження із встановлення батьківства щодо G.Q. За результатами провадження в 1966 році мировий суддя схвалив мирну угоду на умовах, за яких G.Q. погодився сплачувати кошти на утримання заявниці до досягнення нею 18 років. У 1982 році працівник органу опіки і піклування розкрив заявниці ім'я її імовірного батька (G.Q.) і дав їй його фото.

Пізніше, у віці 25 років, заявниця вирішила відшукати свого батька. Перша зустріч відбулася в 1990 році. Під час зустрічі G.Q. підтвердив, що він є батьком заявниці, розповів про вжиті ним кроки для її визнання після народження і, зокрема, про факт підписання ним угоди про сплату коштів на утримання за результатами судового провадження. Після цього заявниця та G.Q. мали гарні стосунки, називали одне одного «батько» та «моя донька»; заявниця також познайомилася з його дружиною та єдиною донькою подружжя. Заявниця ніколи не вимагала від G.Q. проходження ДНК-тесту чи офіційного визнання ним батьківства, оскільки боялася, що це нашкодить їхнім стосункам.

Після смерті G.Q. у 2013 році заявниця отримала повідомлення про необхідність явки для оголошення заповіту й дізналася, що офіційно не визнана його донькою.

У 2014 році заявниця ініціювала цивільне провадження зі встановлення факту батьківства, вимагаючи визнання G.Q. її батьком. Результати ДНК-тесту справді підтвердили його батьківство. Утім, національні суди зауважили, що впродовж свого життя G.Q. просто визнав батьківство для цілей забезпечення дитини і що заявниця не вчиняла юридично значимих дій зі встановлення правового зв'язку з батьком у межах одного року після досягнення повноліття (стаття 263 § 1 Цивільного кодексу). Суди відхилили позов заявниці, дійшовши висновку, що «вагомих причин», які б виправдовували поновлення цього строку, не було.

Заявниця вказувала на порушення статті 8 Конвенції, адже національні органи влади перешкодили їй встановити батьківство шляхом невизнання наявності вагомої причини

недотримання нею відповідного строку, встановленого для подачі позову в таких справах.

Оцінка Суду

Завдання ЄСПЛ полягало в з'ясуванні того, чи було дотримано справедливий баланс в урівноваженні конкуруючих інтересів, а саме: права заявниці та встановлення правового зв'язку з G.Q., з одного боку, і необхідності дотримання прав G.Q., його законно визнаної доньки та загальних інтересів захисту правової визначеності, з іншого.

ЄСПЛ, зокрема, уточнив, що він розмежував ситуації, в яких визначені законом строки для порушення провадження про встановлення батьківства є абсолютними й жорсткими, і тими, в яких національне законодавство дозволяє продовження / поновлення такого строку до того, як стануть відомі відповідні факти. ЄСПЛ підкреслив, що ця справа належить до другої категорії, оскільки національне законодавство не передбачає жорсткого застосування строку у вигляді одного року після того, як відповідна особа досягне повноліття. За статтею 263 § 3 Цивільного кодексу було можливим продовжити / поновити такий строк, оскільки позов про встановлення факту батьківства може бути задоволений навіть після спливу строку в разі наявності «вагомих причин» затримки.

ЄСПЛ далі відзначив, що рішення національних судів були ретельно обґрунтовані з урахуванням його усталеної практики. Намагаючись досягнути справедливого балансу між конкуруючими правами та інтересами, Федеральний суд належним чином дослідив індивідуальну ситуацію заявниці, щоб визначити, чи її зацікавленість у встановленні правового зв'язку з батьком переважає над іншими міркуваннями. Розглянувши це питання, суд акцентував на відсутності «вагомих причин» і зробив висновок, що заявниці було відомо про батька з 1982 року (за 31 рік до його смерті) і що сам факт незнання заходів, які мали б бути вжиті для встановлення правового зв'язку, був недостатнім для того, аби суд міг дійти висновку, що вона не могла цього зробити впродовж всього цього часу. Крім того, Федеральний суд установив, що після того, як заявниці стало відомо про особу батька й до встановлення з ним стосунків, вона могла та мала б перевірити внесену до реєстру актів цивільного стану інформацію, принаймні тоді, коли мала справу з державними органами у сфері реєстрації таких актів на момент укладення шлюбу.

Тому національні суди не лише обмежилися висновком про сплив строку для ініціювання провадження з встановлення факту батьківства, а й намагалися з'ясувати, чи мав інтерес заявниці з підтвердження її походження пріоритет над іншими відповідними інтересами. Національні суди належним чином зважили різні фактичні елементи й ретельно дослідили причини, які, зі слів заявниці, заважали їй діяти раніше. Як наслідок, суди визначили декілька моментів у житті заявниці, коли вона могла ознайомитися з даними про своє походження в реєстрі актів цивільного стану та вимагати отримання інформації про заходи, які варто вжити, навіть після спливу встановленого законом строку. Ці міркування стали підставою для висновку судів про відсутність будь-якого виправдання бездіяльності заявниці впродовж 31 року.

Крім того, заявниця не надала суду жодних чинників, пов'язаних із законодавством, які могли б завадити їй ужити заходів для встановлення правового зв'язку зі своїм батьком і внесення інформації до реєстру актів цивільного стану в межах установлених законом строків чи принаймні до 2014 року. У зв'язку із цим ЄСПЛ не визнав переконливим аргумент заявниці про те, що, установивши стосунки зі своїм батьком, вона не мала особливих причин для вивчення адміністративних аспектів його батьківства або не бажала завдавати шкоду новим крихким стосункам зі своїм батьком. Більше того, ці міркування дозволяють припустити, що заявниця на той час знала про недотримання певних формальностей. На думку ЄСПЛ, затримка з боку заявниці в подачі позову про встановлення правового зв'язку батьківства, як відзначили національні суди, не може вважатися виправданою для цілей усталеної практики Суду.

Зрештою ЄСПЛ вказав, що хоча особи, які хочуть установити особу своїх родичів висхідної лінії спорідненості, мають життєво важливий інтерес, захищений Конвенцією, в отриманні необхідної інформації для з'ясування істини щодо важливого аспекту їхньої особи, вони не можуть бути звільнені від обов'язку дотримуватися положень, установлених законом. Крім цього, в цій справі оскаржувані рішення не позбавляли заявницю такої інформації, оскільки факт того, що G.Q. був її біологічним батьком, підтверджувався його словами та результатами ДНК-тесту, проведеного після його смерті.

Відповідно, нічого не свідчило про те, що, ухвалюючи рішення, національні суди не виконали свого обов'язку з дотримання справедливого балансу між відповідними інтересами. Тому порушення статті 8 Конвенції в цій справі не було.

Висновок

Відсутність порушення статті 8 Конвенції (право на повагу до приватного і сімейного життя).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 19 жовтня 2021 року й набуло статусу остаточного 28 лютого 2022 року відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.